

ECOLOGIA INTEGRAL: QUÈ EM DIU EL MEU COS?

EL MEU COS: MEMÒRIA VIVA ACUMULADA DE TOTA LA HISTÒRIA EVOLUTIVA

MANUEL GONZALO

Buenos Aires, Argentina

Si el miro des d'una sensibilitat integralment ecològica, veig que el meu cos porta el registre d'una història molt llarga, ancestral. Cada una de les seves parts ha aparegut fa milions d'anys... en una altra espècie. Veiem-ho, "recordem-ho".

Prenc consciència en primer lloc que va haver-hi un temps en el qual només existien protons, neutrons i electrons. Amb el pas del temps passarien a agrupar-se en organismes vius i que uns formarien el meu cos. Sé que els àtoms que ara formen el meu cos tenen milions d'anys d'existència i abans han estat part d'altres éssers, tant animats com inanimats. El planeta està format per la mateixa matèria i són precisament els àtoms d'aquesta matèria els que s'empren en l'elaboració dels éssers vius. Per això hi ha en mi àtoms que abans van estar presents potser en muntanyes, en invertebrats, en colibrís, en dinosaures, en aus que sobrevolaren muntanyes, en peixos que travessaren oceans... i també en altres humans. Però ara formen l'originalitat que sóc jo. Sento aquest continu entrar i sortir d'àtoms en mi. Per això em sento interdependent i en comunió amb tota la matèria. Un dia les meves cèl·lules es descompondran i els meus àtoms passaran a formar part d'un peix, d'un blat, d'una alzina. Tornaran a la terra.

Des de l'origen de la vida

El fet del meu cos, estar viu, em fa pensar en l'origen de la vida. Van ensenyar-me que jo vaig començar a viure el dia que vaig néixer. Sé bé prou que la meva primera cèl·lula viva, la cèl·lula ou zigot, va ser pura continuïtat de la vida fosa de les cèl·lules vives del meu pare i de la meva mare. Jo no vaig pas començar de zero; la més mínima interrupció hauria enviat a fer punyetes la meva possibilitat de venir jo a la vida. Entre la meva persona, els meus pares, avis, rebesavis... hi ha un fil ininterromput de vida que m'uneix a tots els meus

ancestres. Després de Darwin, sabem que aquesta continuïtat arriba fins a la primera cèl·lula vivent, aquells aminoàcids que per primera vegada van sentir uns calfreds de sinergia que els feu constituir-se en una unitat viva. Aquella primera "cèl·lula", Àries, és l'àvia ancestral de tots els éssers vius que hi ha en aquest planeta. La meva vida es remunta ininterrompudament fins a ella.

La primera cèl·lula que va sorgir contenia propietats que no eren presents en els seus components separats, com ara l'habilitat de reproduir-se, d'adquirir energia del seu entorn, de relacionar-se amb el medi ambient, de mantenir una certa estabilitat i d'autoorganitzar-se. Es tracta de trobades que han fet néixer quelcom amb capacitat de construir-se a si mateix. La vida és quelcom increïble!: apareix com un nou nivell i presenta propietats originals. Però, alhora, es basa en un nivell molecular i no vivent. La biologia descansa sobre la química i les lleis físiques.

Durant 1.500 milions d'anys Àries es va multiplicar, encara com a cèl·lules procariotes, fins que, donant un salt qualitatiu inimaginable, la vida va passar a adoptar la forma eucariota, amb nucli: jo també vaig beneficiar-me d'aquesta novetat: totes les meves cèl·lules continuen tenint nucli.

Aquell invent fou grandios: cada cèl·lula va començar a guardar en el seu nucli la informació corresponent a la seva forma de vida, els seus processos d'alimentació, els seus metabolismes, les seves pautes de reproducció. Totes van fer servir el mateix alfabet de l'ADN per guardar aquesta informació genètica. Encara avui les meves cèl·lules –i les de tots els éssers vius actuals– segueixen utilitzant aquell mateix alfabet del qual es va dotar la vida fa uns 2.000 milions d'anys.

Organismes multicel·lulars

Al capdavall van aparèixer els organismes multi-

cel·lulars i més endavant els grans organismes. Tots a l'aigua. Allà va començar la vida. I allà continuen naixent la majoria dels organismes, en el líquid amniòtic, com jo mateix. Tota la vida es va desenvolupar en el mar, fins que un "peix ossi" va desenvolupar unes aletes dures amb les quals va aventurar-se a conquerir la terra. Els meus pulmons em recorden aquest pas que la vida va donar del mar a la terra, de l'aigua a l'aire. Va ser difícil. L'atmosfera tenia poques molècules d'oxigen. Estic agraït a les algues verdes que produïssin com a "rebuig" l'oxigen que avui respirem, transformant l'atmosfera fins a donar-li un 21% d'oxigen. (Avui sé que si n'hi hagués una mica més, s'incendiarien els boscos). Quan observo una granota l'admiro: vas sortir i vas triomfar! En realitat, jo, amb els meus pulmons, hereto i em beneficic també d'aquest mateix triomf aconseguit per la vida mercès a aquests peixos arriscats.

Ja a terra, les seves aletes òssies van convertir-se en potes per caminar, més endavant en ungles, després en urpes... Les meves mans, amb el seu polze oposable, em parlen dels temps en els que unes urpes primitives servien als meus ancestres arborícoles per desplaçar-se entre els arbres agafant-se a les branques.

A poc a poc els meus dits van aprendre a manipular pedres, a construir les primeres eines, a polir-les i afinar-les. Amb el temps vindrien la politja, la finestra, el llibre, el tendal, el llapis, el pinzell, el rellotge, la molla, el pastiller, l'agenda... Les meves mans han arribat a ser mans d'artistes, pintores, pianistes, cirurgianes, escultores... aquelles aletes òssies!

Els meus ulls capten imatges, però no són pas un invent de la meua espècie. La natura ha anat intentant millorar aquest invent. Els peixos primitius van desenvolupar unes cèl·lules a la seva part davantera que els permetien distingir la llum del dia de les ombres de la nit. Els òrgans de la visió van anar-se desenvolupant al llarg de milers de milions d'anys i avui hi ha diferents menes d'ulls. Els ulls humans no són pas els millors: n'hi ha de molt més capaços (les abelles veuen la llum ultraviolada que nosaltres no veiem), més afinats (la vista dels linxs), més aguts. Heretem el sistema visual que va desenvolupar-se des dels primitius primats. De tota manera, per la

meua capacitat admirativa, no deixo de ser l'Univers mateix convertit en ull que observa la llarga història que el va gestar.

Va ser ja en temps dels primats que la vida va assolir el bipedisme. Caminar de peu ens va transformar: va canviar les nostres mans, va reduir el nostre musell, va engrandir el nostre crani i va augmentar la nostra encefalització.

I aquí, el cervell em sorprèn especialment, perquè no en tinc un, sinó tres... A la part més antiga, com en el "barri vell" del meu crani, tinc un cervell com el dels rèptils, que intenta comandar els instints primaris: gana, violència, defensa, agressivitat, sexualitat... Envoltant-lo, tinc el cervell límbic, que la vida va aconseguir formar amb els mamífers, que van dur la novetat de l'afecte, la carícia, el llepar, la cura materna plena de tendresa envers les cries. Porto en mi aquests dos cervells, però el gènere *homo* –que inclou moltes espècies, entre les quals la meua, *sapiens*–, els ha envoltat d'un tercer cervell, el còrtex, l'escorça cerebral, capaç del pensament abstracte, formal, reflexiu i del llenguatge, pel qual posem nom a tot, *emparaulem* el món i el convertim en pensament compartint-lo amb els altres.

Tota la memòria de la vida registrada en el meu cos

Tan relacionat amb l'evolució de la vida, el meu cos em mostra que no vam pas ser pensats amb un disseny nou, partint de zero, especial per a nosaltres, sinó que som el resultat, la suma de conquestes que la Comunitat de la Vida en aquest planeta ha anat aconseguint treballadament al llarg de diversos milers de milions d'anys. En el meu cos hi ha la primera creativitat de la vida aquàtica, el triomf dels rèptils que conqueriren la terra, la tendresa afectiva que els mamífers descobriren, sistemes biològics i metabolismes exitosos que s'han anat acumulant i guardant com una herència biològica totalment gratuïta que ens constitueix: som un pur do gratuït de la Vida d'aquest planeta! El nostre cos ho testimonia.

En fi, aquesta és una forma de mirar el nostre cos amb una visió d'"ecologia integral". Amb ella pot veure's tot de manera diferent. I val la pena.